

FOB - 2008: Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt

Sammendrag

Gjennom kartlegging av biologisk mangfold ble det i 2003 identifisert 23 naturtypelokaliteter, 34 ferskvannslokaliteter og 12 viltområder i Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt. Det ble også registrert 19 rødlistearter og flere regionalt sjeldne karplanter. Det ble i 2007 foretatt en befaring av alle de sammenveide områdene for biologisk mangfold - områder av særlig betydning for biologisk mangfold (36 områder). Det ble da påvist behov for avbøtende tiltak i forbindelse med terrengskader i til sammen ni av de totalt 36 sammenveide områdene. På grunn av den relativt gode oversikten over skadesituasjonen i feltet ble det besluttet å fokusere på å gjøre opp en ny status for rovfuglforekomstene i feltet gjennom FOB 2008. Resultatene fra dette arbeidet er beskrevet i vedlegg 1. Gjennom FOB 2009 vil det fokuseres på å følge opp dette arbeidet, verifisere enkelte andre artsforekomster, samt utarbeide plan for iverksetting av eventuelle forebyggende og avbøtende rehabiliteringstiltak i samarbeid med MO Finnmark og RSF Troms/Finnmark.

Med utgangspunkt i BM- rapport nr. 58-2003: *Biologisk mangfold i Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt* er det siden 2004 gjennomført årlige befaringer for fastslå tilstanden med hensyn på forekomst av naturskader i kartlagte BM- lokaliteter. BM- lokaliteter er avgrenset på bakgrunn av temakartlegginger for naturtyper, ferskvann, prioriterte viltområder og lokaliteter for rødlistearter. Registreringer av naturskader har som tidligere nevnt blitt foretatt i Halkavarre/Porsangmoen SØF gjennom FOB siden 2004. Det har årlig blitt utført et omfattende registreringsarbeid, med befaringer av de sammenveide områdene for biologisk mangfold, og oversikten over status med hensyn på naturskader er god. På grunn av et relativt stabilt aktivitetsmønster i feltet, har ikke behovet for en ny og stor innsats for kartlegging av naturskader som følge av militær øving vært ansett som nødvendig i 2008. Det ble på bakgrunn av dette besluttet at det i år skulle fokuseres på å opprette en status for forekomster av rovfugl i Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt, og resultatene fra dette arbeidet er beskrevet i vedlegg 1: *Rovfuglregistreringer i Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt 2008*. Vurderingene rundt tilstanden i de enkelte BM- lokalitetene beskrevet her, bygger på befaringer gjennomført i 2007 av RSF Troms/Finnmark v/Major/Miljøvernoffiser Kjetil Hanssen.

Generell vurdering

Det generelle inntrykket etter befaringene av de sammenveide områdene i Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt, er at skadenivået er relativt lavt, sett i forhold til bruksmønsteret og aktivitetsnivået i feltet. Mesteparten av de registrerte skadene ligger utenfor de sammenveide områdene for biologisk mangfold, men i mange tilfeller i nær tilknytning til disse. Det er et godt utviklet nett av kjøre-

Bilde 1: .Utsikt mot Gaggajav're.

Foto: Almar Paulsen

traseer for barmarkskjøring i feltet, men det ble blant annet gjennom befaringene i 2007 konstatert at det flere steder har utviklet seg nye kjørespor i tilknytning til de allerede etablerte traseene.

BM- lokaliteter i Halkavarre/Porsangmoen SØF

Gjennom arbeidet med kartlegging av biologisk mangfold i 2003, ble det identifisert 23 naturtypelokaliteter, 34 ferskvannslokaliteter, og 12 viltområder. Det ble påvist 19 rødlistearter i skyte- og øvingsfeltet, samt flere regionalt sjeldne karplanter. Ved sammenveiding ble 10 områder vurdert som svært viktige for biologisk mangfold, 20 som viktige, og seks som lokalt viktige (totalt 36 sammenveide områder for biologisk mangfold). Det er under gitt en kortfattet gjennomgang av de enkelte sammenveide områdenes biologiske verdier (grunnlaget for verdisetting), og en status for lokaliteten med hensyn på naturskader, slik det er beskrevet på bakgrunn av befaringer foretatt i 2007

Sammenveid område nr. 1: Nedrevannet og Øvrevannet (A– svært viktig)

Nedrevannet og Øvrevannet har sine viktigste verdier knyttet til anadrome fiskeslag (laks, sjørret og sjørøye). Lakselvvassdraget er nasjonalt laksevassdrag, og er behandlet under verneplan for vassdrag III. Alle lakseførende deler av vassdraget er derfor ansett som svært viktig. Det er i tillegg flere rødlistede fuglearter knyttet til vassdraget (*sangsvane* - NT, *storlom* - VU, *fiskeørn* - NT, *stjertand* - NT, *bergand* - VU). Det ble gjennom befaringsene konstatert et behov for opprydding i avfall langs i strandsonen i lokaliteten. Flere av artene som er knyttet til lokaliteten er særlig utsatt for støy og forstyrrelse i deler av året (hekke- og yngletid og mytetid). Rydding i strandsonen bør derfor foregå utenfor dette tidsrommet.

Sammenveid område nr. 2: Silbacåkka (A– svært viktig)

Området har en artsrik flora, med innslag av svært sjeldne arter. Blant annet er arten *sibirnatthol* - CR (kritisk truet) påvist her. Det er etablert en kraftlinje gjennom lokaliteten, og det er også oppstått kjørespor i terrenget. Sett i lys av de biologiske verdiene i lokaliteten, bør det vurderes hvorvidt det bør iverksettes rehabiliteringstiltak i lokaliteten. Det bør også opprettes en ny status for forekomstene av truede arter i lokaliteten.

Sammenveid område nr. 3: Nedrevann - Hurdnujavri (C– lokalt viktig)

Lokaliteten består av et område med furuskog med gammelskogspeg. Her er det registrert typiske barskogsarter som lavskrike, lappmeis og ekorn. Hurdnujavri og Nedrevann utgjør gyteområde for anadrome laksefisk. Ved befarings i 2007 ble det påvist kjøreskader i lokaliteten.

Sammenveid område nr. 4: Akkesvarri (C– lokalt viktig)

Lokaliteten har et baserikt jordsmonn, med forekomster av enkelte orkideer, blant annet *brudespore* - NT. Dvergfolk ble registrert hekkende i 1998. Det er en del eldre kjørespor i lokaliteten, men det ble ikke konstatert kjørespor av nyere dato gjennom siste befarings i 2007.

Sammenveid område nr. 5: Yngelvann (B– viktig)

Ferskvannslokalitet, ingen skader registrert ved siste befarings av området.

Sammenveid område nr. 6: Gaggajavri (A– svært viktig)

Ferskvannslokalitet med tilhørende øyer og holmer. *Storlom* - VU og *bergand* - VU hekker i tilknytning til vannet, og *fiskeørn* - NT observeres ofte i de sørlige delene av vannet. Det ble ikke påvist terrengskader i forbindelse med siste befarings av lokaliteten.

Sammenveid område nr. 7: Nes i Gaggajavri (A– svært viktig)

Lokaliteten består av naturtypen urskog/gammelskog av furu, med bjørk og enkelte innslag av rogn. Lokaliteten inneholder typiske gammelskogsselementer som stående og liggende død ved. Ingen skader ble påvist ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 8: Ved innløpet til Gaggajavri (B– viktig)

Lokaliteten består av frodig og velutviklet flommarksskog. Denne fuktige naturtypen er sårbar for motorisert ferdsel. Ved siste befarings ble det påvist et ca 2 km langt kjørespor etter ATV nordover mot etablert barmarksløype N Sægguljavre (startpunkt: R 29548 54864). Mest kritisk område i forhold til eventuelle rehabiliteringstiltak er i R 29447 55143. Det ble også registrert et kjørespor langs scooterløypa mot Sægguljavre. Det bør vurderes hvorvidt det skal iverksettes rehabiliteringstiltak i forbindelse med disse skadene.

Sammenveid område 9: Bergvegg/rasmark under gaggalåk'ta (B– viktig)

Den sørvendte rasmarka er av stor utstrekning, og ligger for en stor del under tregrensa. Området er særlig godt egnet som hekkelokalitet for rovfugl, og det gis i BM– rapport nr. 58 anbefalinger om videre undersøkelser med hensyn på forekomster av rovfugl i lokaliteten (se for øvrig vedlegg 1).

Sammenveid område nr. 10: Sægguljavri (A– svært viktig)

Ferskvannslokalitet med tidligere påvist hekking av *stjertand* - NT og *sjørre* - NT (1997), som er grunnlaget for verdisettingen. Det ble ikke påvist terrengskader i lokaliteten ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 11: Stuorra Ingasjavri (C– lokalt viktig)

Ferskvannslokalitet med naturlige, intakte fiskebestander, som ligger til grunn for verdisettingen. Det er foretatt utfyllinger i vannet, og etablert en parkeringsplass i tilknytning til denne.

Sammenveid område nr. 12: Våtmark N for Sæggulrassa (B– viktig)

Lokaliteten har innslag av rikere sumpskog, og er hekkeområde for en rekke fuglearter. Ingen rødlistarter er påvist i lokaliteten. Fuktige naturtyper er særlig sårbare for blant annet kjøreskader, men det ble ikke påvist naturskader her ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 13: Vann høyde 1222 (B– viktig)

Ferskvannslokalitet med bestand av røye som trolig er lite påvirket av utsatt fisk i nærliggende vann. Ingen skader ble påvist i tilknytning til lokaliteten ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 14: Yngelvann (C-lokalt viktig)

Ferskvannslokalitet med opprinnelig bestand av ørekyt. Ingen skader ble registrert i tilknytning til lokaliteten ved befaring i 2007.

Sammenveid område nr. 15: Dabmutvarri (C-lokalt viktig)

Lokaliteten inneholder naturtypen gammel lauvskog i den bratte sørvendte lia, og går over i fattigere rabbevegetasjon mot toppen. Ved siste befaring i 2007 ble området konstatert å være svært slitt som følge av kjøring utenfor det etablerte løypenet. Det er også etablert alpinanlegg i tilknytning til lokaliteten. Behov for avbøtende tiltak bør vurderes

Sammenveid område nr. 16: Dabmutjavri (B-viktig)

Ferskvannslokalitet med bestander av ørret og røye som trolig er lite påvirket av utsatt fisk i nærliggende vann. Det ble påvist kjørespor i strandsonen ved befaring i 2007, og behov for avbøtende tiltak bør vurderes.

Sammenveid område nr. 17: Store Russevann (B-viktig)

Området er kartlagt som ferskvannslokalitet, med opprinnelig fiskebestander (ørret, røye, trepigget stingsild) som ikke er utsatt, og viltområde på grunn av hekking av rødlistede fuglearter (*storlom* - VU, *sjørre* - NT). Ved siste befaring ble det ikke påvist kjøreskader, men det påpekes behov for opprydding i avfall på holmene i vannet (målmateriell med mer). Det er i 2008 foretatt prøvofiske i vannet, med hensyn på å påvise eventuelle effekter av eventuell hvitt fosfor- og tungmetallforurensning i fisk. Det ble også tatt sedimentprøver. Opprydding bør primært skje utenfor hekke- yngletida, da holmene er et potensielle hekkeplasser for artene som er påvist i lokaliteten.

Sammenveid område nr. 18: Nordenden av Store Russevann, Slåttevann (B-viktig)

Nordenden av Store Russevann er et område dominert av bjørkeskog, med innslag av furu. Det er et rikt bunnsjikt i lokaliteten, med innslag av krekling, tyttebær og skrubbar. Innslag av myrtevier tyder på kalkrik grunn. Arealet har betydning for storfuglpopulasjonen i området. Vannene i området har opprinnelige bestander av ørret, røye og trepigget stingsild. Det er ikke funnet betydelige kjøreskader i arealet, men det påpekes at det er behov for en opprydding i avfall i området (R 27220 59195).

Sammenveid område nr. 19: Nedre Beiavann (A-svært viktig)

Svært viktig hekkelokalitet for en rekke andearter, deriblant *stjertand* - NT. Vannet har en naturlig bestand av ørret. Det ble ikke påvist skader i tilknytning til lokaliteten ved siste befaring i 2007.

Sammenveid område nr. 20: Brennelvatnan (A-svært viktig)

Bilde 2: Raviner i Stourra Gagga.

Foto: Almar Paulsen

Området ligger delvis utenfor skyte- og øvingsfeltet, og består av flere ferskvannslokaliteter med opprinnelige bestander av ørret og røye. *Stjertand* - NT er påvist hekkende i området, og *lappfiskand* - EN er observert. Det er foretatt uttak av masse ved Greinervann, og ved befaring i 2007 ble det også påpekt et kjørespor ved utløpet av stuevann, i retning Gammevann. Behovet for avbøtende tiltak i forbindelse med dette kjøresporet bør vurderes.

Sammenveid område nr. 21: Fra skytefeltsgrensen til grusvifte under Stourra Gagga (B-viktig)

Lokalitetene er kartlagt som høgstaude bjørkeskog. Området er rikt med hensyn på vilt, men verdisetningen er hovedsakelig satt på bakgrunn av forekomster av regionalt viktige orkideer. Det ble ikke påvist kjøreskader i lokaliteten ved siste befaring.

Sammenveid område nr. 22: Skogområde øst for Melkevann (C-lokalt viktig)

Naturtypen i lokaliteten er karakterisert som bjørkeskog med høgstaudepreg. Grunnen er kalkrik, og gjennom lokaliteten renner det en bekk som gir god tilførsel av fuktighet. Området er av betydning for blant annet rugde (hekke- yngleområde, viltvekt 3), og dette er grunnlaget for verdisetningen. Det ble ikke påvist kjøreskader ved siste befaring, men det er påpekt at det er satt opp en gamle i lokaliteten (R 298 573)

Sammenveid område nr. 24: Melkevann (B-viktig)

Vannet er svært kalkholdig, og er av den grunn en viktig lokalitet med hensyn på biologisk mangfold, da kalkrike innsjøer innehar en særegen flora og fauna. Det er en naturlig bestand av røye i vannet. Det ble i forbindelse med befaringer i 2007 ikke observert skader i tilknytning til lokaliteten.

Sammenveid område nr. 25: Raviner Store Gagga vest (B-viktig)

Lokaliteten er kartlagt som rasmark, og rasmarka strekker seg ut over et forholdsvis stort areal. Lokaliteten er også svært godt egnet som hekkeplass for

rovfugl Det anbefales i BM-rapport nr. 58 å gjøre videre undersøkelser av rovfuglforekomster i området (se for øvrig vedlegg 1). Det ble ikke registrert skader i lokaliteten i 2007.

Sammenveid område nr. 26: Riebanasjohka (B-viktig).

Lokalitetene er kartlagt som rasmark, med bekkervine. Spesielle grunnforhold (oppsmuldret leirskifer) legger til rette for en rik flora i lokaliteten. Dette ligger til grunn for verdisetningen. Ingen skader ble påvist under siste befarings.

Sammenveid område nr. 27: Riebasjunni (B-viktig).

Lokaliteten består av flere sannsynlig fisketomme, noe som legger til grunn for en rik evertebratfauna. Det ble ikke påvist skader i tilknytning til lokaliteten ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 28 Gaggalåhta (B-viktig)

Lokaliteten består av flere sannsynlig fisketomme, noe som legger til grunn for en rik evertebratfauna. Det ble ikke påvist skader i tilknytning til lokaliteten ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 29: Muvravarri (B-viktig)

Lokaliteten består av flere sannsynlig fisketomme, noe som legger til grunn for en rik evertebratfauna. Det ble ikke påvist skader i tilknytning til lokaliteten ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 30: Vest for Gaggastedga (B-viktig)

Lokaliteten er dominert av fuktig bjørkeskog med flommarkspeg. Området er rikt, og av betydning for en rekke viltarter. Dvergfolk er observert i lokaliteten. Ved befarings i 2007 ble det påpekt kjørespor over et stort område, som også strekker seg utover BM-lokaliteten. Det ble blant annet påpekt et ca 6 km langt og fire meter bredt kjørespor som berører BM-området. Det bør på bakgrunn av en vurdering av behovet for kjøretraseer i feltet, gjøres en vurdering av hvorvidt det skal iverksettes avbøtende tiltak i forbindelse med disse kjøreskadene.

Sammenveid område nr. 31: Cuolbma (Spikaroaivi) (B-viktig)

Verdisetningen av dette området er hovedsakelig satt på bakgrunn av områdets betydning for vilt. Det ble i forbindelse med befaringsene i 2007 påpekt et kjørespor/kjøretrase som strekker seg fra BM-området og opp i Gaggas østside. Det bør vurderes om det skal iverksettes revegeteringstiltak på dette. Kjøresporets lengde er på 3,5 km.

Sammenveid område nr. 32: Coulbma (B-viktig)

Ferskvannslokalitet med naturlige bestander av øret og røye. Ingen skader ble registrert i forbindelse

Bilde 3: Det er konstateret et behov for fjerning av avfall i visse områder av Halkavarre/Porsangmoen skytte- og øvingsfelt. Bildet viser en rein som har satt seg fast i tauverk etterlatt i feltet.

Foto: Kjetil Hanssen

med lokaliteten gjennom siste befarings.

Sammenveid område nr. 33: Martinskaret (A-svært viktig)

Lokaliteten er verdisatt hovedsakelig på grunn av dets betydning for vilt, men også på grunn av flere potensielle vokseplasser for *polarvalmue* - NT. Det ble ikke registrert skader her i 2007.

Sammenveid område nr. 34: Gardejavri (B-viktig)

Ferskvannslokalitet med naturlig bestand av røye. Ingen skader ble registrert i tilknytning til lokaliteten ved siste befarings.

Sammenveid område nr. 35: Maggagalugielas (B-viktig)

Lokalitetene består av flere små vann og myrer over tregrensa, og to av vannene har naturlige populasjoner av røye. Verdisetningen er hovedsakelig satt på grunnlag av områdets verdi for forskjellige fuglearter. Det ble ved befarings i 2007 påvist kjørespor i lokaliteten (R 399 575). Det bør vurderes hvorvidt det skal iverksettes avbøtende tiltak på disse skadene.

Sammenveid område nr. 36: Cakkalasavvzi (A-svært viktig)

Verdisetning av dette området er satt på bakgrunn av områdets potensial som voksested for *polarvalmue* - NT. Det fremheves i BM-rapport nr. 58 at det bør gjøres undersøkelser av artens tilstedeværelse og eventuell størrelse på forekomstene i lokaliteten. Det nevnes også at Halkavarre kan være et av de viktigste områdene for *polarvalmue* på fastlandet, og tilstedeværelse av arten medfører at lokaliteten har betydelig biologisk verdi. Ved befarings i 2007 ble det påvist kjørespor med en utstrekning av ca 2 km. Det bør vurderes hvorvidt avbøtende tiltak bør iverksettes, og det bør også foretas en undersøkelse av hvorvidt *polarvalmue* er tilstede i lokaliteten.

Tabell 1: Oppsummering av tiltak og oppfølgingspunkter for sammenveide områder i Halkavarre/ Porsangmoen skyte- og øvingsfelt, på bakgrunn av befaringer foretatt i 2007 av RSF Troms/Finnmark og opplysninger BM- rapport 58: *Biologisk mangfold i Halkavarre/Porsangmoen skyte- og øvingsfelt.*

Sammenveid område	Tiltak og oppfølging
Nr. 2: Silbacåkka	Vurdere eventuelle avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader. Verifisere forekomster av <i>sibirnatfjøl</i> - CR.
Nr. 3: Nedrevann - Hurdujavri	Vurdere eventuelle avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader.
Nr. 6: Gaggajavri	Kontrollere potensielle hekkelokaliteter (blant annet <i>storlom</i> - VU og <i>bergand</i> - VU).
Nr. 8: Innløp v/Gaggajavri	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader
Nr. 9: Gaggalak'ta	Kontroll av potensielle hekkelokaliteter for rovfugl
Nr. 15: Dabmutvarri	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med terrengslitasje.
Nr. 19: Nedre Beiavann	Kontroll av potensielle hekkelokasjoner (blant annet <i>stjertand</i> - NT).
Nr. 20: Brennelvatnan	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader. Kontrollere potensielle hekkelokaliteter for blant annet <i>stjertand</i> - NT.
Nr. 25: Raviner St. Gagga	Kontroll av potensielle hekkelokaliteter for rovfugl
Nr. 30: V for Gaggastedga	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader.
Nr. 31: Cuolbma	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader.
Nr. 33: Martinskaret	Verifisere eventuelle forekomster av <i>polarvalmue</i> - NT.
Nr. 35: Maggagalgugielas	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader
Nr. 36: Cakkalasavvzi	Vurdere avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader. Undersøke potensielle voksesteder for <i>polarvalmue</i> - NT.
Nr. 1, 17, 18	Generelt behov for opprydding/fjerning av avfall.

Konklusjon

Målsettingen med befaringsene av de sammenveide områdene i 2007 var å kartlegge omfanget av *terrengskader* i de sammenveide områdene for biologisk mangfold. Det er på bakgrunn av disse befaringsene identifisert et mulig behov for avbøtende tiltak i forbindelse med terrengskader i til sammen ni av totalt 36 sammenveide områder. Med hensyn på terrengskader, kan tilstanden i de sammenveide områdene for biologisk mangfold generelt sett sies å være god. Det er unntaksvis forekommet barmarkskjøring utenfor etablerte traseer i deler av enkelte sammenveide områder, og forebyggende tiltak for å unngå dette bør vurderes (merking etablerte traseer med mer). Iverksetting av avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader bør vurderes, men dette bør skje på bakgrunn av en nærmere vurdering av skadens omfang, og eventuelle uheldige effekter som økt utvasking/erosjon. Det ble påpekt et behov for opprydding i avfall i enkelte sammenveide områder, og dette bør primært gjennomføres utenfor hekke- og yngletida. Undersøkelser av forurensningssituasjonen i Store Russevann, særlig med hensyn på spredning av hvitt fosfor i forbindelse med skyting, ble igangsatt i 2008. Det ble foretatt prøvofiske og tatt sedimentprøver, og resultatene fra analysene vil foreligge i løpet av februar/mars 2009.

Videreføring 2009

Behovet for iverksetting av avbøtende tiltak i forbindelse med påviste kjøresskader i tilknytning til BM- områder, men også utenfor BM- områdene, vil avklares i samråd med MO Finnmark og RSF Troms/Finnmark. Enkelte av terrengskadene identifisert gjennom befaringsene i 2007 bør befares på nytt, for å vurdere aktuelle tiltak og omfang. Det vil i 2009 også fokuseres på oppfølging av overvåkningsarbeidet på rovfugl, som ble igangsatt i år (se vedlegg 1). Verifisering av andre viktige artsforekomster som fremkom gjennom kartleggingen i 2003 vil også vurderes.

Kontaktinformasjon

Forsvarsbygg Futura Miljø, faggruppe naturforvaltning v/:
 Thomas Olstad. Tlf: 97 10 26 85.
 E-post: thomas.olstad@forsvarsbygg.no
 Line Stabell Selvaag. Tlf: 99 09 76 16.
 E-post: line.stabell.selvaag@forsvarsbygg.no
 Ola-Mattis Drageset. Tlf: 48 89 34 11.
 E-post: ola-mattis.drageset@forsvarsbygg.no